

Erwin Kompanje geridderd

Kees Moeliker [directeur, Natuurhistorisch Museum Rotterdam; moeliker@hetnatuurhistorisch.nl]

In zijn woonplaats Barendrecht heeft Erwin Kompanje op 26 april 2022 een Koninklijke Onderscheiding ontvangen voor zijn vrijwilligerswerk bij het Natuurhistorisch Museum Rotterdam. Erwin werd door Zijne Majesteit de Koning benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Hij was door zijn vriend en mede-vrijwilliger bij het museum Manuel Schiesser, die het initiatief voor de lintjesaanvraag nam en met succes afrondde, onder valse voorwendselen naar Theater Het Kruispunt gelokt en had zelfs bij de aanblik van talloze oranje ballonnen en gebakjes, rood-wit-blauwe vlaggen en banieren geen idee wat hem te wachten stond. Die ochtend kregen zeven andere inwoners van Barendrecht ook een lintje omdat zij zich geruime tijd ten dienste van de samenleving hebben ingezet.

De onderscheiding werd hem opgespeld door burgemeester Govert Veldhuijzen, die daarbij de volgende toespraak hield: *“De heer Kompanje zet zich al meer dan 34 jaar (sinds 1988) vrijwillig in voor het Natuurhistorisch Museum in Rotterdam. Hij heeft een belangrijk aandeel gehad in de ontwikkeling van Het Natuurhistorisch, van klein (in Diergaarde Blijdorp weggestopt) museum, tot regionaal natuurmuseum met een voortrekkersrol in Nederland en een collectie die er ook internationaal toe doet. Hij is doorlopend aan het museum verbonden geweest als collectiebeheerder, gericht op vogels en zoogdieren, en als preparateur. Vandaag de dag is hij honorair hoofdconservator van de recente gewervelde dieren. In de digitale collectiedatabase van het museum komt zijn naam ongeveer 6.000 keer voor, als vinder, schenker of als preparateur. Dit aantal betreft grotendeels recente zoogdieren en vogels, en is binnen die deelcollectie in de recente geschiedenis van het museum onovertroffen. Naast dat dit collectiemateriaal kundig is geprepareerd, is het ook wetenschappelijk gezien uitstekend gedocumenteerd met exacte vindplaats en -datum, vindomstandigheden, maten en gewichten en informatie over leeftijd, doodsoorzaak en maaginhoud. Al deze details zijn van grote waarde. Ook doet*

▲ Burgemeester Veldhuijzen feliciteert Erwin Kompanje met zijn lintje. (Mladen Pikulic)

de heer Kompanje wetenschappelijk onderzoek aan de museumcollectie en publiceert daarover in binnen- en buitenland. Daarnaast is hij ook actief met educatie in het museum, het geven van colleges, lezingen en prepareerdemonstraties, voor jong en oud. Of er nu een olifant moet worden uitgebeend of dat er snel een dode rat voor een tentoonstelling moet worden opgezet – hij staat altijd voor het museum klaar. Enkele dieren met landelijke bekendheid [die hij prepareerde] zijn de Dominomus en de McFlurry-egel. Sinds jaar en dag maakt hij ook elke dinsdag tijd vrij om een groep jonge(re) mensen de kneepjes van dat vak bij te brengen. [Terzijde memoreerde hij deze anekdote:] In dierentuin Blijdorp was een wolf een

natuurlijke dood gestorven en het dode dier werd aangeboden aan het Natuurhistorisch Museum Rotterdam. Voor de preparatie moest het dier ontleed worden, een specialistische taak die vaak door de heer Kompanje werd gedaan. Voor hij begon aan de procedure, heeft hij ongezien in de maag van de dode wolf een rode stoffen lap ingebracht. Bij het openen van de maag van de wolf vroeg hij de stagiaires om extra goed mee te kijken naar dit belangrijke moment. Bij het bekijken van de maaginhoud van de wolf riep hij ‘kijk nou een rood kapje’. De blikken van de stagiaires leken water te zien branden en kreten van verbazing en ontsteltenis overstemde al het geroezemoes in de ruimte.”

▲ Ook een groot deel van de vogelschedelcollectie van Het Natuurhistorisch werd door Erwin Kompanje bijeengebracht. (Aad Hoogendoorn)

Burgemeester Veldhuijzen vatte hiermee ruim dertig jaar museumwerk treffend samen. Voor de Straatgraslezer roep ik graag enige bijzondere verdiensten van de decorandus in iets meer detail in herinnering.

Zeezoogdieren

Erwin trad in de jaren negentig van de vorige eeuw in het voetspoor van de Rotterdamse zeezoogdierdeskundige Anton van Deinse en beet zich vast in de strandingen van walvissen en dolfijnen op de Nederlandse kust. Hiervoor onderzocht hij skeletmateriaal dat in collecties bewaard is en koppelde zijn bevindingen aan oude publicaties en archiefmateriaal. Het resulteerde in doorwrochte revisies van de strandingen van orka's, tuimelaars, gewone en gestreepte dolfijnen die in *Deinsea* gepubliceerd werden. Hiermee tilde hij ook onze zoogdiercollectie naar een hoger niveau. Doordat hij veel zeezoogdierskeletmateriaal in handen kreeg, ontwikkelde hij een scherp oog voor botafwijkingen bij die diergroep. Ook daarover publiceerde hij uitvoerig en veelvuldig. Met Klaas Post beschreef hij de nieuwe uitgestorven soort stompsnuitdolfijn *Platalearostrum hoekmani*.

Pottencollectie

In 2006 nam hij het initiatief om de wegwijnende historische collectie in vloeistof geconserveerde menselijke foetussen van het Erasmus MC te redden. Het resulteerde in de overdracht van 65 'potten' aan het museum. Hij restaureerde en catalogiseerde deze unieke verzameling. Het bijzondere is ook dat deze collectie hierdoor weer een rol ging spelen in het medisch onderwijs, met in onze Hoboken

Salon een jaarlijks terugkerend college van Erwin over aangeboren afwijkingen bij mens en dier. Toen we in 2013 het plan opvatte om 'de pottencollectie' tijdelijk te exposeren, worstelden we met de vraag hoe we met het tentoonstellen van misvormde menselijke foetussen ver van een kermisattractie konden blijven. Erwin kwam met het idee om zijn eigen verzameling antieke medische boeken zowel inhoudelijk als fysiek aan de vloeistofpreparaten te koppelen. 'Sterrenkijkers, waterhoofden & paddenkoppen' werd een ethisch verantwoorde en succesvolle tentoonstelling.

Taxidermist

Zijn werk als taxidermist legt het museum ook geen windeieren. Gestaaft preparerend bouwde hij de deels door brand verwoeste collectie vogels en zoogdieren weer op en documenteerde daarmee gaandeweg ook veranderingen in de (avi)fauna, zoals de opkomst van spewers in de stad en de toename van de halsbandparkiet. Dankzij zijn vakmanschap, inventiviteit en (de snelheid van) zijn inzetbaarheid, hebben we als museum onze tentoonstelling 'Dode dieren met een verhaal' met succes kunnen ontwikkelen en uitbreiden. Welke preparateur weet een aan flarden geschoten huismus kundig op zetten, of geëlektrocuteerde en daardoor deels verkoolde steenmarters te conserveren? Erwin deed het, met de Dominomus, de CERN-marter en de Hoogspanningsmarter als het 'levende' bewijs.

Alle 'Dode dieren met een verhaal' werden door hem geprepareerd. Recente hoogtepunten zijn de Mondkapmeeuw – een triest voorbeeld van de invloed van de coronapandemie op het dierenleven –

▲ Erwin Kompanje wist deze stadsduif vakkundig te prepareren. Het resultaat (NMR 998900185755) is te zien in de tentoonstelling 'Dode dieren met een verhaal'. (Kees Moeliker)

en de Brugduif, een stadsduif die in een moment van onachtzaamheid door een neergaand brugdeel werd gehalveerd.

Dat Erwin naast het vele onbezoldigde museumwerk ook nog tijd weet te vinden voor zijn reguliere werk als klinisch ethicus bij de afdeling Intensive Care van het Erasmus MC en ook daarmee stevig aan de weg timmert, is bewonderenswaardig en ook een felicitatie waard. ◀

Bronnen

- Kompanje, E.J.O. 1995 - Strandings of killer whales *Orinus orca* in the Netherlands between 1783 and 1995 with some remarks on skeletal and dental pathology (Mammalia, Cetacea, Odontoceti) - *Deinsea* 2: 67-82
- Kompanje, E.J.O. 2001 - Review of strandings and catches of *Tursiops truncatus* (Mammalia: Cetacea, Odontoceti) in the Netherlands between 1754 and 2000 - *Deinsea* 8: 169-224
- Kompanje, E.J.O. 2005 - Review of strandings of *Delphinus delphis* and *Stenella coeruleoalba* (Mammalia: Cetacea, Delphinidae) in the Netherlands between 1850 and 2005 - *Deinsea* 11: 179-203
- Kompanje, E.J.O. & Moeliker, C.W. 2006 - Een unieke, historische collectie menselijke foetussen - *Straatgras* 18(4): 46-48
- Moeliker, K., Kompanje, E.J.O. & Langveld, B. 2021 - Mondkapmeeuw, Hoogspanningsmarter en Elastiekbraakbal, drie nieuwe aanwinsten met een verhaal - *Straatgras* 33(1): 21-23
- Plaisier, K. 1996 - De collectiebeheerders, aflevering 7 Erwin Kompanje - *Straatgras* 8(1): 9-13
- Post, K. & Kompanje, E.J.O. 2010 - A new dolphin (Cetacea, Delphinidae) from the Plio-Pleistocene of the North Sea - *Deinsea* 14: 1-13